

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ

Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program

2015. évi szakmai feladatainak teljesítése

Költségvetés

Az EISZ működésének jogi alapját az 1079/2012.(III.28) sz. kormányhatározat adja. Költségvetése a költségvetési törvény szerint, az MTA fejezetén belül, az MTA Könyvtár és Információs Központ címéhez rendelve, önálló alcímen jelenik meg. A tudományos tartalmak országos szintű gyarapításához szükséges licenc szerződések megkötése minden esetben a Közbeszerzési törvény (Kbt.) szerint történik.

Az EISZ központi, NKFIH által biztosított költségvetési kerete 2 részből áll:

- adatbázis beszerzésre fordítható	1 407 000 000 Ft
- működési költségre fordítható	19 000 000 Ft

Azonban a JSTOR (53 283 175 Ft) és a SpringerLink (127 737 375 Ft) adatbázisok 2014-es számláját forráshiány miatt nem egyenlítettük ki. Az EISZ kalkulált egyenlege 2015. január 19-én -47 714 995 Ft volt.

2 568 608 041 Ft volt a program teljes 2015. évi adatbázis-kerete, amelyet 176 772 959 Ft összegű hiány terhel. A működési költségekre fordítható 19 000 000 Ft keretet 11 189 251 Ft-tal haladtuk meg.

Költségvetés alakulása 2015-ben:

Az **ED_15-1-2015-0001. számú támogatási szerződés** alapján esedékes (2012 óta változatlan összegű) 2015. évi költségvetési keret 2015. április 22-én érkezett a számlánkra.

EISZ központi forrás adatbázis beszerzésre	1 407 000 000 Ft	
EISZ központi forrás működési költségekre		19 000 000 Ft
2014. évi rendezetlen tételek	-47 714 995 Ft	
Intézményi önrész (megrendelón aláírt)	1 042 130 067 Ft	
Forrás összesen	2 401 415 082 Ft	19 000 000 Ft
Adatbázis beszerzésre fordított kiadások	2 568 608 041 Ft	
Ügyvédi költség	8 080 000 Ft	
Könyvvizsgálati díj	1 500 000 Ft	
Működésre fordított kiadások		30 189 251 Ft
Kiadások összesen	2 578 188 041 Ft	30 189 251 Ft
Különbözet	-176 772 959 Ft	-11 189 251 Ft

Működési költségek alakulása

Működési költség	19 000 000
Személyi jellegű kifizetések	19 000 000
Informatikai eszköz bérleti díj, karbantartás	819 849
Számlavezetési díj, tranzakciós illeték	9 856 112
Egyéb (kiküldetés)	513 290
Kiadások összesen	30 189 251
Különbözet	-11 189 251

A felsőoktatási intézmények az EMMI Felsőoktatásért Felelős Államtitkárságától címzett támogatást kaptak az EISZ céljaira, önrész befizetésre, ami lehetővé tette a szolgáltatások folyamatos biztosítását.

Azonban a SpringerLink adatbázis esetében a fizetési késedelem és az elhúzódó közbeszerzési eljárás következtében a szolgáltatás részleges leállása következett be június és augusztus között: ez idő alatt az előfizető intézmények kizárólag az archív tartalmakhoz fértek hozzá, a 2015-ös friss címeket nem érték el. A kiadóval történt megegyezés után az év hátralévő részében az elérés folyamatos és zökkenőmentes volt.

Május 27-én fórumot szerveztünk az előfizetői kör képviselőinek, amelyen 97 EISZ koordinátor mellett részt vett és felszólalt dr. Maruzsa Zoltán helyettes államtitkár az EMMI felsőoktatásért felelős államtitkársága, illetve dr. Szász Károly, a Semmelweis Egyetem kancellárja a felsőoktatási kancellárok képviselőjében. A közgyűlés egybehangzóan támogatta Monok István főigazgató javaslatát EISZ Programtanács létrehozásáról.

Programtanács

A 2015. október 2-án megalakult Programtanács a tagintézmények érdekképviselői fóruma, döntés-előkészítő és értékelő testület. A Programtanács az MTA Elnökének tanácsadó testületeként működő, döntéshozatali jogkörrel rendelkező bizottság, amelynek tagjai társadalmi munkában látják el feladatukat. A Programtanács feladata a stratégia kialakítása, a rendszerfejlesztés fő irányának kijelölése.

A Programtanács összetétele:

Intézménycsoportok	Előfizető intézmények száma	Programtanácsba delegált létszám	Programtanács tagok
Szavazati jogú tagok			
a Programtanács elnöke, az MTA KIK főigazgatója		1	Monok István, az MTA KIK főigazgatója
Felsőoktatási intézmények	53	10	Dudás Anikó, tudományszervezési referens, PPKE Figula Anikó, igazgató, SZE Gál Tibor, főig-helyettes, EKF Kálóczi Katalin, főigazg. ELTE Karácsony Gyöngyi főigazg. DE Kokas Károly, főig-helyettes, SZTE Nagy Zsuzsanna, EKK elnök, BCE Szluka Péter mb. igazgató, SE
Magyar Rektori Konferencia Kancellárok képviselőiben			dr. Heuer Orsolya jogtanácsos, MRK dr. Szász Károly kancellár, SE
MTA Kutatóintézetei	16	2	Ormos Pál, az MTA AKVT társelnöke, MTA SZBK Fazekas Károly, az MTA AKVT társelnöke, MTA KRTK
non-profit kutatóintézetek	9	1	Gódor Nóra titkár, Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ
gyógyító intézmények	21	2	dr. Izbéki Ferenc főorvos Fejér Megyei Szent György Kórház dr. Mátyus Mária orvos ezredes, MH Egészségügyi Központ
közgyűjtemények	29	1	Tózsér Istvánné igazgató, Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
országos szakkönyvtárak	8	2	Horváth István főig-h. OIK Kovácsné Koreny Ágnes főig-h. FSZEK
országos hatáskörű intézmények	6	1	Tóthné Csáki Katalin könyvtárvezető, NÉBIH
Tanácskozási jogú tagok			
NKFIH		1	Dr. Szigeti Gyula Péter, főigazgató-helyettes
EMMI		1	Fonyó Attila, közigazgatási tanácsadó, Felsőoktatásért Felelős Államtitkárság
MTA Titkárság		1	Véber János, szakmai tanácsadó MTA Kutatóintézeti Főosztály
MTA KIK		1	Urbán Katalin, osztályvezető, EISZ Titkárság

Adatbázis beszerzések alakulása

2015-ben 147 intézményt számláló tagságunk részére 24 adatbázist szereztünk be közbeszerzési eljárás keretében, az alábbiak szerint:

	Adatbázis neve	Szolgáltató	EISZ támogatás aránya %	Előfizető intézmények száma
1	ACM Digital Library	Association for Computing Machinery	25%	10
2	Akadémiai Kiadó Folyóiratai	Akadémiai Kiadó Zrt.	90%	54
3	Akadémiai Kiadó Szótárai	Akadémiai Kiadó Zrt.	75%	37
4	ART SOURCE	EBSCO GmbH.	0%	3
5	CABi	EBSCO GmbH.	25%	5
6	Cambridge University Press Journals	Scientific Knowledge Services Ltd.	25%	15
7	ProjectMUSE	EBSCO GmbH.	0%	2
8	EBSCOhost	EBSCO GmbH.	90%	93
9	EconLit+fulltext	EBSCO GmbH.	25%	10
10	FSTA	EBSCO GmbH.	25%	7
11	Grove Art Online	Oxford University Press	25%	9
12	Grove Music Online	Oxford University Press	25%	10
13	JHCD	Thomson Reuters	50%	9
14	JSTOR	Ithaka Ltd.	75%	47
15	Lippincott Williams and Wilkins	Wolters Kluwer/Ovid Technologies	0%	4
16	MathSciNet	EBSCO GmbH.	25%	12
17	MLA-LRC	Gale Cengage	25%	6
18	Nature	EBSCO GmbH.	25%	13
19	Science Direct	Elsevier B.V.	69%	49
20	Science Magazine	EBSCO GmbH.	25%	10
21	SciFinder	American Chemical Society CAS	25%	5
22	SCOPUS	Elsevier B.V.	50%	20
23	SpringerLink	Springer Science & Business Media GmbH.	50%	38
24	Web of Science	Thomson Reuters	75%	38

EISZ keretből került kiegyenlítésre a **SCOAP3** program tagdíja, 6 828 360 Ft. Ebből az összegből 3 190 000 Ft-ot az Akadémia Open Access Alapja finanszírozott.

A Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics (SCOAP3) egy 2012-ben, az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) által indított program, melynek célja a részecskefizika területén született publikációk nyílt hozzáférésű elérésének biztosítása. A SCOAP3-hoz történő csatlakozási megállapodást (Memorandum of Understanding) az MTA KIK 2014-ben írta alá, vállalva az évenkénti 22.000 eurós tagdíjat, melynek 50%-át az MTA Open Access alapja, 50%-át pedig az EISZ Titkárság állja. 2015-ben a program 4472 (2014-ben 4280) publikáció nyílt hozzáférésű megjelenését tette lehetővé. Ezek közül 154 (2014: 112) magyar szerzőségű, illetve társszerzőségű publikáció született. A magyar szerzők több mint felét az MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont, 24%-át az MTA Atommagkutató Intézete, 15%-át a Debreceni Egyetem, 4%-át az Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2,5%-át MTA-BME, MTA-ELTE, MTA-DE kutatócsoportok, illetve 0.6%-át a Szegedi Tudományegyetem kutatói adták.

A SCOAP3 program éves közgyűlésén Genfben (CERN) intézményünket 2015-ben Dér Ádám képviselte.

Közbeszerzési eljárások

Az EISZ közbeszerzési eljárásainak lebonyolításában szakmai támogatást kaptunk az MTA Titkárságának részéről Dr. Nyerges Éva közbeszerzési szakjogásztól, az MTA Vagyongazdálkodási és Vagyonhasznosítási Osztályának vezetőjétől.

Az eljárásokban összesen 13 kiadó és vendor cég nyert tendert, ezek az alábbiak:

Cég neve	Székhelye
Akadémiai Kiadó Zrt.	Budapest, Magyarország
American Chemical Society CAS	Columbus, USA
Arcanum Adatbázis Kft.	Budapest, Magyarország
Association for Computing Machinery	New York, USA
EBSCO GmbH.	Bécs, Ausztria
Elsevier B.V.	Amsterdam, Hollandia
Gale Cengage	Andover, Egyesült Királyság
Ithaca Harbors Ltd.	New York, USA
Oxford University Press	Oxford, Egyesült Királyság
Scientific Knowledge Services AG	Zug, Svájc
Springer GmbH	Heidelberg, Németország
Thomson Reuters	Philadelphia, USA
Wolters Kluwer / Ovid Technologies GmbH.	Berlin, Németország

2015-ben 13 darab uniós eljárásrend szerinti hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárást folytattunk le az alábbiak szerint:

Adatbázis neve	Előfizetés időtartama	2015-ben kifizetett ár forintban	Tanácsadó cég
EBSCOhost, Econlit, CABI, FSTA, ArtSource, Project Muse, MathSciNet	2015.01.01- 2015.12.31.	21 924 755 140 905 649	Exandas
Science Direct	2015.01.01- 2016.12.31	1 309 303 421	Biczi és Turi
Scopus	2015.01.01- 2015.12.31.	152 002 440	Biczi és Turi
JHCD	2015.01.01- 2015.12.31.	30 906 654	Biczi és Turi
ACM Digital Library	2015.01.01- 2015.12.31.	20 830 446	Exandas
Akadémiai Folyóiratok Akadémiai Szótárak	2015.01.01- 2015.12.31.	15 481 300 49 809 400 nincs fizetve	Exandas
Grove Art Online Grove Music Online	2015.01.01- 2015.12.31.	cca 10 908 480 nincs fizetve	Exandas
MLA - LRC	2015.01.01- 2015.12.31.	9 397 815	Exandas
JSTOR	2014.01.01- 2015.12.31	125 702 599	Biczi és Turi
Cambridge University Press Journals	2015.01.01- 2015.12.31.	cca 18 911 550 nincs fizetve	Biczi és Turi
SciFinder	2015.01.01- 2015.12.31.	59 170 602	Exandas
LWW	2015.01.01- 2015.12.31.	71 451 764	Exandas
SpringerLink	2015.01.01- 2016.12.31	cca 283 200 000 nincs fizetve	Biczi és Turi

EISZ adminisztráció számokban

Az **előfizetői kör** bővült: 10 új intézmény csatlakozott a programhoz. Az utolsó negyedévben sok intézmény jelentkezett az ADT+ adatbázishoz való 2016-os hozzáférés miatt. Új intézménytípusok: egyházi gyűjtemények, valamint levéltárak is bejelentkeztek. 3 intézmény megszüntette tagságát az EISZ-ben: a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kórház, valamint a Haszonállat-génmegőrzési Központ.

Az intézmények számát befolyásolták (+-) a 2015-ben bekövetkezett szervezeti átalakulások: intézmény összevonások, illetve szétválások úgy a felsőoktatás területén, mint a nonprofit kutatószférában.

Az intézmények a korábbi évek gyakorlatának megfelelően megrendelő nyilatkozatban jelzik igényeiket, a hozzáférés feltételeit pedig előfizetői megállapodásban rögzítjük. Az előfizetői szerződések megszövegezésében, valamint az egyedi, jogi vonatkozású problémák megoldásában szakmai támogatást kaptunk az MTA Jogi Főosztályának munkatársaitól.

Az eddig használt intézménytípus szerinti besorolás átdolgozásra szorul – 2016 első negyedévének fontos feladata, hogy a Programtanácsi mandátumok szerint úgy csoportosítsuk az előfizetői kör tagjait, hogy rendszerünk igazodjon a hivatalos könyvtári jegyzékhez, illetve az adott intézmény a lehető leghatékonyabb képviselőhöz jusson a Programtanácsban.

Intézménycsoportok	Tagintézmények száma	Megkötött szerződések száma
felsőoktatási intézmények	53	182
MTA kutatóintézetek	16	45
nonprofit kutatóintézetek	10	23
egészségügyi intézmények	22	43
múzeumok	10	11
megyei könyvtárak	20	21
országos hatáskörű intézmények	13	11
levéltár	3	
Mindösszesen	147	336

2015-ben kiállított számlák száma: önrész hozzájárulás: 243 db - árfolyam-különbözet: 67 db

EISZ adminisztráció	Értéke / nettó Ft
Megkötött szerződések	1 008 882 053
Nem kaptunk vissza aláírt szerződést	33 248 014
Kiszámlázott önrészek	983 766 503
Befizetett önrészek	946 492 768
Kintlévőség	37 273 735
Kiszámlázott árfolyam-különbözet	8 861 760
Könyvelés szerinti bevétel, amely 2014-es és 2016-os előfizetői önrészeket is tartalmaz	963 412 000

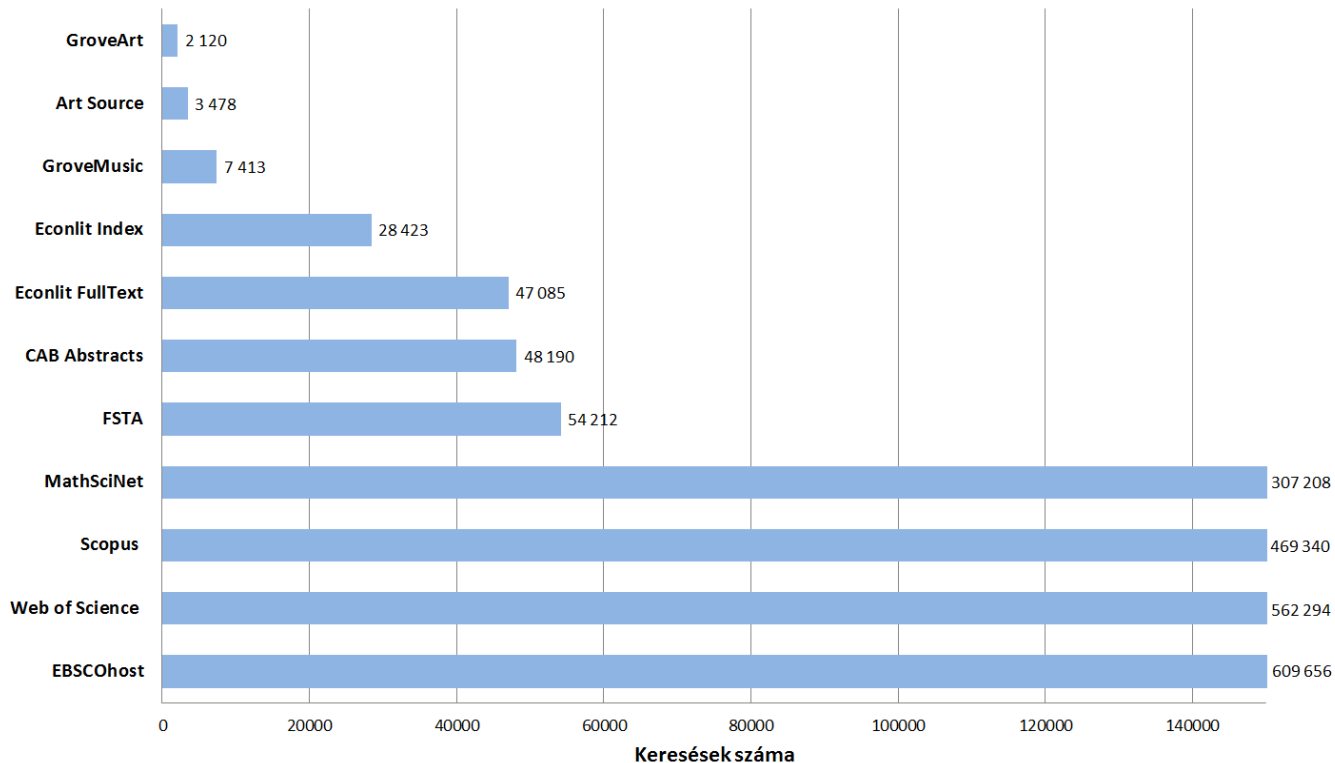
A felhasználói kör jelentős része 2001 óta térítésmentesen fért hozzá az EBSCOhost adatbázis csomaghoz, amelynek árához az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkársága évi nettó 8 500 000 Ft-tal járul hozzá. Ez az összeg az adatbázist elérő megyei könyvtárak önrészét fedezi, és az OSZK-n keresztül kerül átutalásra az EISZ számlájára.

Az elmúlt 15 év használati statisztikái azonban azt mutatják, hogy a kedvezményezett intézmények 2/3-ának nincs mérhető használata belépések és letöltések számának vonatkozásában. Ezért az eddigi előfizetési konstrukció átgondolása szükséges: az EBSCOhost csomag leginkább igényelt tartalmainak (Academic Search Complete, Business Source Premier) fizetősé tétele azon 30-60 intézmény számára, amelyek valóban használják az adatbázist.

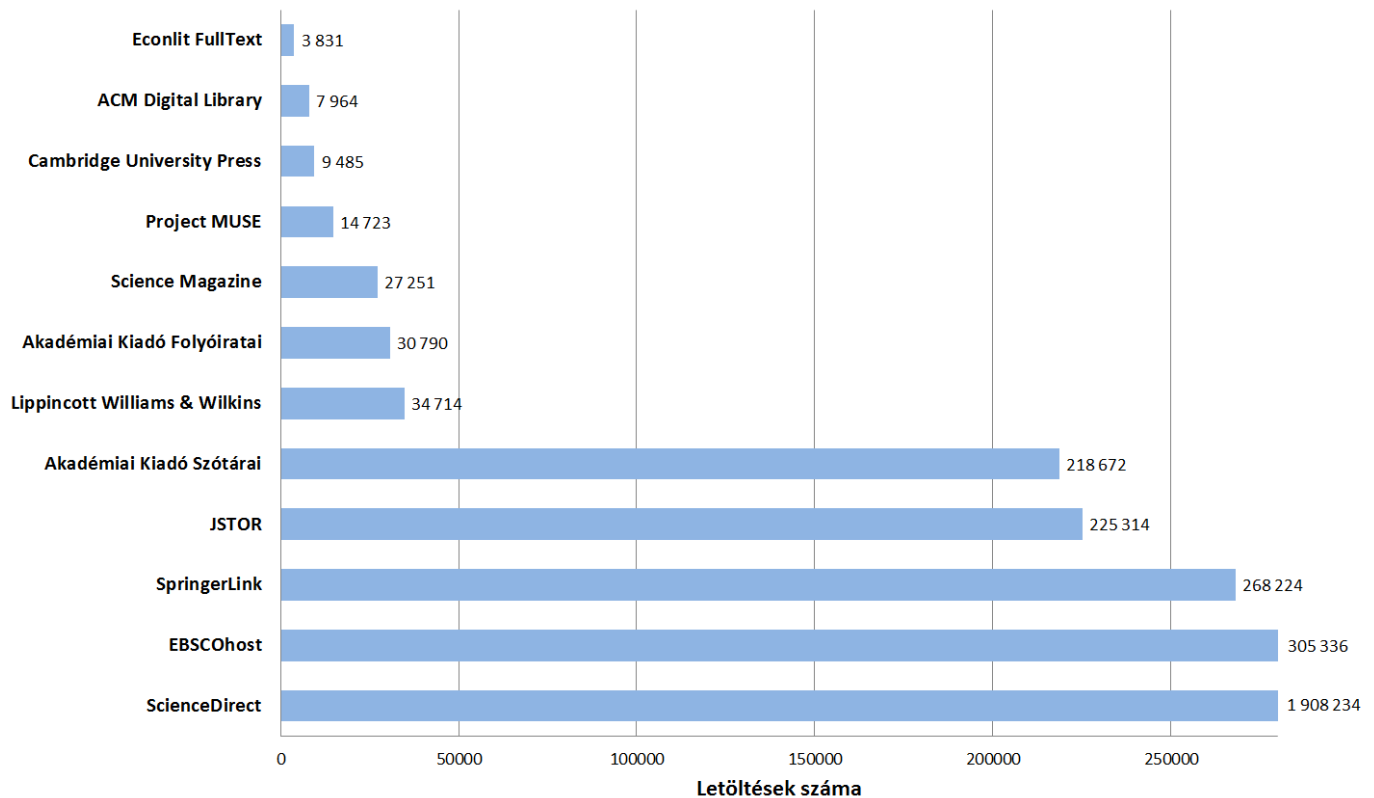
Az MTA KIK vezetősége azt kéri a Kultúráért Felelős Államtitkárságtól, hogy a betervezett nettó 8 500 000 Ft támogatást a magyar tartalmak beszerzésére fordíthassuk, mivel idén elvégzett igényfelmérés és szakmai álláspontunk szerint a közgyűjteményi körben sokkal nagyobb igény mutatkozik ezekre a tartalmakra (Akadémiai Kiadó Szótár-csomagja és ADT+).

Használati statisztikai mutatók

Bibliográfiai adatbázisok - 2015

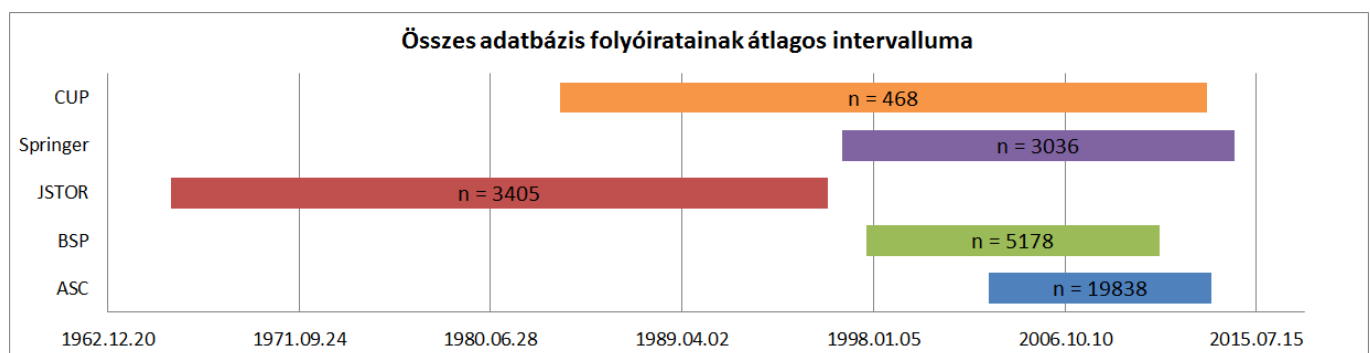
Teljes szövegű adatbázisok - 2015

Az EISZ Titkárság munkatársai új projekt feladatként elkezdtek a beszerzett adatbázisok tartalmi átfedéseinek vizsgálatát. E tevékenység két fő célja:

- a felhasználói közösség hiteles tájékoztatása és magas szintű szakmai segítség nyújtása, hogy a számukra legmegfelelőbb tartalmakat fizethessék elő
- az EISZ nemzeti program racionális, költséghatékony működtetése, hosszú távon lehetőséget teremtve ezzel a kínálat bővítésére

2015-ben az előfizetett adatbázisok mélyebb tartalmi elemzését is megkezdtük - első lépésben a különféle adatbázisokban található folyóiratok közötti átfedéseket vizsgáltuk. Mivel az egyes folyóiratcímek egyezése nem jelent automatikusan tartalmi egyezést is, a továbbiakban azt vizsgáltuk, hogy az egyes adatbázisokban átfedést mutató folyóiratok más adatai (az adatbázisokban megtalálható első és utolsó évfolyam) is megegyeznek-e. A további összehasonlítás alapjául az egyező folyóiratok átlagos intervallumát, azok egymáshoz viszonyított bőségét, illetve az adatbázisokban megtalálható utolsó évfolyam frissességét használtuk.

Kommunikáció

EISZ honlap

A 2013-ban létrehozott honlapon a HiStats statisztikai számláló 2015-ben 47 129 oldalmegettekintést regisztrált 17 282 felhasználótól. A „legforgalmasabb” hónap szeptember volt 6038 bejelentkezéssel. Az év során 187 oldalon jelent meg hivatkozás az eisz.mtak.hu domain névre. Legtöbb a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár honlapján, ahol 1737 felhasználó 4835 oldalt töltött le.

Honlapunk átdolgozásra szorul, mind tartalom, mind pedig kinézet szempontjából. Az Educatio Kft. megszűnésével reményeink szerint az eisz.hu domain név és az eredeti EISZ logo használatára is lehetőség nyílik 2016-tól.

Facebook oldal

Az EISZ Nemzeti Program hivatalos Facebook oldalát 2014-ben hoztuk létre. Az oldalt kedvelők száma 338-ra nőtt. Összesen 14 703 felhasználót értek el bejegyzéseink. Legnépszerűbb témák: az őszi információs napok, illetve a fényképtár.

Compass

A 2014-ben létrehozott Compass portál célja, hogy összegyűjtse és a felhasználók számára szabadon hozzáférhetővé tegye a hazai költségvetési, nonprofit, egészségügyi és kulturális intézményeknél elérhető adatbázis tartalmakat. A HiStats számláló 3190 oldalmegettekintést regisztrált 1393 egyedi felhasználótól. A Compass projekt fejlesztése 2015-ben megtorpant, ezért a következő év fontos célkitűzése e terület súlyának megfelelő gondozása.

Őszi Információs Napok

Az EISZ Programtanács megalakulásának hírére a szolgáltató cégek sorra jelezték igényüket bemutatkozó előadások megtartására. Ezért ezeket az alkalmakat *Őszi Információs Napok az Akadémiai Könyvtárban* címmel rendezvénysorozattá bővítettük. A programokon részt vettek a Cambridge University Press, a Thomson Reuters, az EBSCO, a JSTOR, a ProQuest, a Brill, a De Gruyter, az Akadémiai Kiadó, az Elsevier, az Oxford University Press, a Gale, a Wolters Kluwer, és a Taylor & Francis előadói, tréneri, értékesítési szakemberei. A sorozat szép sikerrel zárult, sok pozitív visszajelzést kaptunk úgy a felhasználók, mint a szolgáltatók oldaláról.

Együttműködés a TTO-val

Október óta dolgozunk az EISZ program és a Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály közötti szakmai együttműködés kialakításán és elmélyítésén. A kooperáció legfőbb célja az EISZ előfizetői körét alkotó intézmények széleskörű, igényes szakmai tájékoztatása, különös tekintettel a kínálatunkban szereplő hivatkozási adatbázisokra és tudományometriai szoftverekre. A formálódó együttműködés keretében az TTO osztályvezetője, dr. Soós Sándor rendszeres résztvevője volt az Őszi Információs Napok rendezvényeinek, részt vett és hozzászólt a Programtanács 2015. november 13-án megtartott, a jövő évi beszerzési és költségvetési tervről döntő ülésén. Honlapunk fejlesztésének egyik fontos szempontja, hogy jövőbeni látogatóink linkek segítségével könnyebben hozzáférjenek a TTO kapcsolódó szakmai anyagaihoz, elemzéseikhez, tanulmányaihoz egy-egy adatbázis tekintetében.

Szervezeti átalakulás, személyi feltételek

2015 márciusában Giczi András, júliusban pedig Páll Zoltán hagyta el a titkárságot, így a létszám 1 főre zsugorodott. A könyvtár vezetésének döntése alapján 3 új munkatárssal bővült az iroda: szeptember 1-től Dér Ádám könyvtáros, október 1-től pedig Lencsés Ákos főkönyvtáros csatlakozott a szervezethez. Dániel Ágnes megbízási szerződés keretében látott el adminisztrációs feladatokat.

2015. október 1. óta az EISZ Titkárság az MTA KIK osztályaként működik, osztályvezető: Urbán Katalin. A program szakmai vezetője Holl András informatikai főigazgató-helyettes. Az osztály munkáját segítő, részben EISZ-es munkatársak: Baráth Eszter gazdasági ügyintéző és Nyiscsák Sándor informatikus.

2016. évi tervek ismertetése

Az EISZ Programtanács 2015. november 13-án megtartott ülésén elfogadta a 2016-ra vonatkozó stratégiai tervet, illetve a beszerzési és költségvetési tervet. Az EISZ Titkárság feladata a programtanácsi határozat alapján szervezni az osztály tevékenységét, biztosítani a szolgáltatás folyamatosságát.

A 2016-os év legfontosabb feladatai:

- Megoldást találni a költségvetési hiányra. Mivel az új évtől az EISZ saját számlaszáma megszűnik, az MTA KIK összevont bankszámláján halmozódó deficit veszélyezteti a könyvtár biztonságos és tervezhető gazdálkodását.
- Konzultáció-sorozat keretében egyeztetni az előfizetői kör tagintézményeivel a 2017-től megvalósítandó fejlesztésekről az alábbiak szerint:
 - a) az EISZ működésének jogi kerete
 - b) az önrész-számítás módszerének átalakítása
 - c) a tartalombővítés irányainak kijelölése
 - d) az EISZ kommunikációjának fejlesztése
- Tartalombővítés megvalósítása a pénzügyi lehetőségek figyelembe vételével

Fenti célkitűzések megvalósításához elengedhetetlenül szükséges a programot fenntartó állami szervek és a programot működtető szervezet segítségnyújtása:

- A beszerzésre fordítható pénzügyi keret felemelése
- A működéshez szükséges pénzügyi keret felemelése
- A titkárság személyi állományának további erősítése

Budapest, 2016. március 3.

Urbán Katalin
osztályvezető